

ДО
НАУЧНОТО ЖУРИ
ПРИ СУ “СВ.КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

Р Е Ц Е Н З И Я

от

проф. д-р Емил Асенов Мингов
професор в Юридическия факултет на СУ”Св.Климент Охридски”
на дисертационния труд
на докторанта на самостоятелна подготовка Цвета Евгениева Попова на
тема” **Осигурителния стаж в българското законодателство**”
за получаване на образователната и научна степен”доктор ”
професионално направление Право 3.6
докторска програма Трудово право и обществено осигуряване

Уважаеми членове на Научното жури,

Със заповед № 38-243 от 24.04.18 г. на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“, съм назначен за член на журито за провеждане на защитата на дисертационния труд „**Осигурителния стаж в българското законодателство**” представен от докторанта на самостоятелна подготовка ас.**Цвета Евгениева Попова** за получаване на научната и образователна степен “Доктор по право”

I. I. Данни за дисертанта

Дисертантката Цвета Евгениева Попова е завършила специалност “Право” ЮФ на СУ” СВ.Климент Охридски” през 2002г. със среден успех от следването отличен 5.69 и мн.добър 5.33 от държавните изпити. Със

заповед на Ректора на СУ"Св.Климент Охридски" № 20-608 от 24.03.2014 г. е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка по професионална направление 3.6 Право(Трудово право и обществено осигуряване) към катедра „Трудово и осигурително право” в ЮФ на СУ"Св.Кл.Охридски". Положил е успешно докторантския изпит по Трудово и осигурително право с успех мн. Добър(5). . В рамките на срока на докторантурата е представила разработен дисертационен труд „Осигурителния стаж в българското законодателство” с научен ръководител проф.д-р Кр.Средкова. След обсъждане на труда в катедрата по Трудово право и обществено осигуряване и предложение за допускане до защита, факултетния съвет със свое решение е допуснал до защита дисертационния труда на дисертанта. Със заповед на ректора на СУ"св.Климент Охридски" от .05.12 .2017 г. е отчислена с право на защита.

II. Данни за докторантурата

Докторантурата е дело на самостоятелна разработка и изследвания от дисертантката. Консултирала е тезите и аргументацията си с мнозина колеги от катедрата по трудово и осигурително право. Възприела е направените и препоръки критично и доколкото са били съвместими с цялостната концепция на дисертационния труд.

На заседания на катедрата по трудово и осигурително право в ЮФ на СУ през м април 2018 г. бяха изказани предимно положителни становища и препоръки по представения ръкопис на труда. Голяма част от тях дисертантката е съобразила в окончателно представения вариант за защита. Препоръките, които не са намерили отражение в крайния текст, са анализирани и аргументирани

II. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд е на тема „Осигурителния стаж в българското законодателство” е на тема, която не е разработвана досега като цялостно монографично изследване, нито в достатъчна степен е била осветлявана в правната ни книжнина, доколкото е разглеждана предимно в учебните курсове по осигурително право (проф. В. Мръчков, проф. Кр. Средкова) и отделни негови особености в разработки на тази тема (доц. Ив. Стайков, доц. Я. Генова и др.).

Трудът е в общ обем 292 отпечатани страници, вкл. заглавна страница, библиография и съдържание. По темата на дисертацията е публикувана една студия и 6 отделни статии на дисертанта (една от които е под печат), поместени са в авторитетни юридически списания и сборници в България, които предшестват издаването на труда и са инкорпорирани в смисловата си цялост в него.

Представената дисертация съответства на изискванията – трудът е във вид и обем, напълно удовлетворяващ изискванията за дисертационен труд. Той съдържа нужните реквизити: заглавна страница; съдържание; увод; изложение; заключение и библиография.

Авторефератът на дисертацията в размер на 39 стандартни страници отразява коректно основното съдържание на труда, актуалността и значимостта на избраната тема и научните ѝ приноси

III. Общи впечатления и положителна оценка на работата

1. Трудът без съмнение е оригинален, доколкото аналогично изследване няма в българската правна книжнина. Изследването на разглежданата проблематика съдържа научни и научно-приложни резултати, представляващи оригинален принос в науката и съответства на изискванията на чл. 6, ал. 3 ЗРАС. Той показва, че кандидатката притежава задълбочени теоретични знания по осигурително право и способности за самостоятелни научни изследвания. Работата на ас. Цвета Попова запълва

съществена празнота в правната ни литература и затова следва да бъде насърчена и похвалена. Запълването на тази празнота е качествено, задълбочено и напълно удовлетворява стандартите на научна работа. Представеният дисертационен труд представлява цялостно, задълбочено и зряло научно съчинение, което обхваща всички значими аспекти на разглеждания осигурителноправен институт. Затова има заслуга и научния ръководител на дисертантката проф.д-р Красимира Средкова за вискателността и сполучливите научните напъствия на към дисертантката, за което следва да бъде поздравена.

2. Както вече се посочи , разглеждания дисертационен труд-“Осигурителния стаж в българското законодателство“ е посветен на един сравнително малко изследван проблем в българската осигурителноправна теория относно осигурителния стаж относно неговата правната същност, видовете му особености, правно значение, установяване и изчисляване С оглед на особеностите правната му уредба в българското осигурително законодателство , дисертационния труд отговаря и на много въпроси, поставяни от практиката.

Подхода към разглежданата проблематика заслужава одобрение. Дисертантката е извървяла традиционния и добър път на изследване – започвайки от необходимостта от изследването (увод), е минал през историческото развитие,(глава I). Впоследствие предмет на изясняване логично е разгледано понатието „осигурителен стаж“ в съвременното българското осигурително право с неговите видове, правно значение, съпоставяйки го с други правни фигури(гл.II) и закономерно след това са разгледани въпросите на установяване и изчисляване на осигурителния стаж(глава III) . Работата завършва със заключение, в което накратко са обобщени изводите, до които дисертантът стига и са систематизирани предложенията de lege ferenda.

Общата положителна оценка на представения дисертационен труд се основава на :

а/ доброто структуриране на труда/увод, три глави и заключение, добре балансирани /,което позволява да бъдат обхванати всички важни и съществени проблеми по разглежданата тема на дисертационния труд.

б/ В представения труд е демонстрирано много добро и задълбочено познаване на етапите на историческото развитие на правната уредба на института на осигурителния стаж и коректно позоваване на българската правна литература, както и добро познаване на конвенциите на МОТ и двустранните съглашения на България с трети страни

в// добро познаване и коректно позоваване на българската правна литература и то не само на специалната трудовоправна такава, но и такава по обща теория на правото, на административното, гражданско и облигационно право, граждански процес и др.

г/ изследвана е и обширна практиката на ВАС и практиката на Съда на ЕО, законодателството и практиката на страните от ЕС като Германия и Австрия , Франция, Испания, Литва и др. страни, както и на достъпната правна литература -българска и и чуждестранна-основно на руски на немски и английски език. Това е позволило на авторката да направи съпоставки на разглежданата материя с разрешенията на други страни..

д/трудът е с голяма практическа насоченост, което е негово допълнително ценно качество. В тази връзка той изобилства от позоваване и анализ на множество съдебни актове, вкл. решения на ВАС с внимателен прочит на тяхното съдържание и мотивирано съгласие или противопоставяне на приети разрешения. Така трудът се явява и като ценен коректив спрямо повече или по-малко разпространени разрешения(с.102-103, 142-143 и т.н.

е/ Езикът е ясен и стегнат, а критиката на закона уместната, точна и коректна относно различното използване на понятието за осигурителен стаж като предпоставка с която законът свързва пораждането на права на осигурените лица в различни актове и времеви периоди, които безспорно затрудняват изследването на разглежданата проблематика. Полемиката се води коректно, като се обосновават застъпените становища (с. 97, 106, 160 и др.). Прави впечатление способността на дисертантката да търси и разглежда многопластово проблематиката по избраната тема и анализира очертаните правни фигури. Заслужава одобрение стремежът да се насочи и очертае съществените и важни въпроси на изследваната проблематика, което позволява задълбочено анализиране и отстояване на застъпените тези. Така например, още в увода на дисертационния труд уместно се формулира задачата и целта на изследването, което по-късно определя обхвата на монографичното изследване.

Цитиранията са направени коректно, с посочване на достатъчни библиографски данни и точно място на позоваванията .

III. Конкретни научни приноси в дисертационния труд:

Дисертационният труд съдържа редица конкретни научни достойнства, както и интересни предложения *de lege ferenda*, по-съществените от които, по мое мнение, са следните:

1. Преди всичко приносен характер има самият дисертационен труд, доколкото, както вече беше отбелязано, това е първото самостоятелно монографично на проблематиката на осигурителния стаж в българската правна литература. Освен това казуистичната му правна уредба е истинско предизвикателство пред изследователя и позволява разгръщане на изследователските способности на дисертанта, която авторката умело поднася и разкрива.

2. Приносен характер има изясняване на понятието осигурителен стаж. В дисертационния труд проличават възможностите на дисертантката да изгражда сложни юридически конструкции, които са добре аргументирани и показват израстването ѝ като учен и изследовател. Разглеждането на понятието осигурителен стаж като едно многопластово понятие-като юридически факт, като период от време през който е осъществявана дейност и такъв през който са внесени или дължими осигурителните вноски, е илюстрация за аналитичните възможности на авторката да изгражда сложни правни конструкции. Като се има предвид че нашият законодател е уредил по един спорадичен и доста непоследователен начин този правен институт, да се изгради едно единно понятие е истинско научно предизвикателство. И закономерно, на основата на разпоредбите на чл.9 КСО и чл.37 от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж е акцентирано върху обосноваване на белезите на същинския осигурителен стаж за изграждане на това понятие(с,72). Това е същността на тази правна категория, която правилно е уловена в дисертацията, за да се обоснове по-нататък подхода на законодателя за основанията му за установяване на фикции относно наличието на осигурителен стаж.

3. Заслужава одобрение и изградената класификацията на видовете осигурителен стаж, очертани в § 2 на глава II от дисертационния труд, като са използвани различни класификационни критерии-според неговото предназначение, според елементите на фактическия му състав, според тежестта и спецификата на труда и др., което позволява да се разгледа осигурителния стаж от различен ъгъл и да се очертае неговото многообразие.

4. Оригинален извод е направен и относно необходимостта от осигурителен стаж при проявлението на риска професионална болест.

Въпреки еднакъв правен режим на изключване на неговата необходимост за получаване на престации по общественото осигуряване както в случаите на трудовата злополука, така и при професионалната болест, с основание и логично е застъпена тезата, че предвид същността на риска професионална болест като продължително неблагоприятно въздействие върху организма на човека, по необходимост следва това въздействие да се е проявявало през определен и то продължителен период по време на осъществяване на трудовата дейност. А доколкото лицето е било осигурявано през този период, то по необходимост се налага извода, че макар законът да не го казва, осигурителния стаж по необходимост се изисква за получаване на престациите по общественото осигуряване (с. 161-162).

5. Особено съществено значение представения труд има за практиката по въпросите на установяване и изчисляване на осигурителния стаж. Систематизиране на начините на установяване на осигурителния стаж и въпросите които се повдигат при неговото изчисляване, без съмнение ще подпомогнат практиката предвид на интереса на осигурените лица и съответно възможността да бъдат адекватно защитени техните интереси

6. Приносен характер имат и направените предложения *de lege ferenda*, които безспорно ще помогнат на законодателя при усъвършенстване на уредбата в разглежданата област - за легално определяне на понятието осигурителен стаж, за изграждане от законодателя на стройна система за определяне на периодите за осигурителен стаж, за систематизиране на правилата (общи и специални) за изчисляване на осигурителния стаж, отчитане на особеностите при при морските лица и др.

IV. По така представения труд могат да се направят и някои бележки и препоръки, които биха спомогнали за неговото усъвършенстване.

1. Една принципна бележка, която може да се направи е относно формулиране на общото понятието „осигурителен стаж” Следва да се съгласим с изложеното в дисертацията критично становище относно казуистичния начин на установяване на времето, което се признава за осигурителен стаж, поради което едва ли е възможно конструиране на едно общо понятие за осигурителен стаж. И затова и в дисертацията се посочва, че определението за същинския стаж (стр.72) се различава от това на несъщинския и по-нататък (стр.110) се признава, че по начало изследването на отделните страни на осигурителния стаж –като юридически факт, като период от време и през който се извършва трудова дейност и такъв през който да внесени или дължими осигурителни вноски, са приложими за същинския осигурителен стаж. Това е дефект на нормативната уредба, но е възможно да се подходи по друг начин за конструиране на общото понятие осигурителен стаж като родово понятие с много видове. Ако се погледно по-общо на този институт не може да не направи впечатление, че осигурителния стаж е неразривно свързан с придобиване на качеството осигурено лице и и оттам с прехвърляне на риска на осигурителния орган. Именно през тези периоди, когато е прехвърлен риска може да се констатира, че те винаги се признават за осигурителен стаж, И обратно, ако не е прехвърлен риска, както това става например когато вноските не са внесени от самоосигуряващите се лица или когато лицето не си купи стажа по чл.9а, ал.1 и 2 КСО-периодът от време няма да се зачете за осигурителен стаж. Всъщност точно това е загатнато в дисертацията ., когато говори за поемане на осигурителната тежест от осигурителния орган с придобиване на качеството осигурено лице(с.160). Следователно периодите от време ,когато е прехвърлена осигурителната тежест ще се признае за осигурителен стаж и

обратно. Това е и основанието законодателят да предостави осигурителни престации на нуждаещите се лица ненавършили 20 години при общо заболяване или при трудова злополука, а не по хуманни съображения, каквото е обяснението при тези случаи. Ако се разгледа по този начин общото родово понятие за осигурителен стаж, тогава по-лесно ще може да се направи и разграничението между отделните неговите видове.

2. Трудно може да бъде споделена тезата за определянето на осигурителния стаж като юридически факт от категорията на юридическите действие и едновременно като юридическо събитие(с.74.) Как следва да се разбира това? Защото ако той е проява на воля, няма как тя да е в същото време изключена, както това е налице при юридическите събития.

3. На следващо място мисля, че е необходимо да бъдат направени известни промени в структурата на изложението. Бих препоръчал в гл. втора параграфи 3 и 4 да разменят местата си. Струва ми се по-логично след видовете осигурителен стаж да се разгледа неговото правно значение и след това да се направи сравнението между осигурителния стаж и други близки категории.

4. С оглед на пълнота на изложението мисля, че е препоръчително при разглеждане на различните видове осигурителен стаж да се имат предвид и хипотезите на чл.146, ал.1, т.2-5 КСО.

5. Освен това в заключението не е място където да се формулира целта на изследването, неговите методи и способности, както това сега е направено. Това следва да се постулира в увода, а в заключението да се обобщят изводите от него, като по този начин имплицитно се дава отговор и на това, дали поставената цел е постигната.

Изложените бележки и препоръки към представения дисертационен труд не могат да повлияят върху изцяло положителната оценка на представения дисертационен труд. Те имат за предназначение да усъвършенстват труда, а и да породят дискусия и възможност изложените тези да бъдат защитени от дисертанта с излагането и на допълнителни аргументи.

V. Авторефератът и справка на приносите отразяват основните научни постижения на автора на дисертацията..

VI. Заключение

Представения за защита дисертационен труд “Осигурителния стаж в българското законодателство“ легитимира дисертантката ас.Цвета Евгениева Попова като отлично подготвен юрист, заслужаващ образователната и научна степен “Доктор“. Професионалното развитие на Цвета Попова като докторант и асистент ѝ е позволило да натрупа опит в изследователската дейност и е добра основа за нейното по-нататъшно развитие.

3. Представеният дисертационен труд, отпечатано в основните му части, е оригинално творческо научно постижение, плод изцяло на самостоятелната изследователска дейност на авторката. Той е насочен към решаване на важни и актуални научни и приложни проблеми на осигурителното право, подготвен е в съответствие със съвременните постижения на българската и чуждестранната правна наука и творчески ги доразвива. Посочените по-горе приноси са доказателство за нейната способност за задълбочени самостоятелни научни изследвания, като изгражда и защитава научнообосновани теми, води полемика относно обосноваването на едно или друго нормативно разрешение и да предлага решения за нейното усъвършенстване. С оглед на резултата по разглежданата проблематика на въпросите за осигурителния стаж и направените предложения за усъвършенстване на

законодателството, дисертацията представлява интерес както за развитието на осигурително-правната теория, така и за нуждите на практиката.

Посочените постижения на кандидатката ми дават основание на основание чл. 11, ал. 2 във вр. с чл. 6, ал. 3 ЗРАС, чл. 33, ал. 3 във вр. с чл. 72, ал. 3 от Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски” убедено да предложа на Научното жури да даде на **Цвета Евгениева Попова, образователната и научна степен “Доктор”**

София, 31.05.2018

Рецензент.....

(проф. д-р Емил Мингов